
Посібники доступні для наших партнерів, зокрема зоопарків та брідингових центрів. Експерти БТЦ також можуть надати індивідуальні поради щодо видів, з якими ми працюємо.

Власне і сьогодні спостерігається імпорту і продаж певної кількості диких виловлених екземплярів земноводних і рептилій під виглядом «вирощених у неволі». Водночас експерти здатні досить легко визначити за низкою критеріїв, наскільки тварина, зазначена як вирощена в неволі (cb), є такою насправді чи ні.

Ось критерії:

- зовнішній вигляд тварини, стан її шкіри, очей, слизових оболонок носа або рота (особини, отримані з природи, часто зневоднені, виснажені, мають пошкодження шкіри, виділення з носа і рота);
- наявність зовнішніх і внутрішніх паразитів (наприклад, багато кліщів, які можуть бути ідентифіковані до певного рівня);
- вміст шлунка (наявність природних залишків їжі);
- генетичний аналіз (родинні зв'язки із заявленим маточним поголів'ям).

Як правило, більшість центрів розведення продають молодняк, а не дорослих тварин. Дорослі амфібії або рептилії, вирощені в неволі, мають здоровий вигляд, яскравіше забарвлення і не мають численних шрамів або загоєних ран (у черепах пошкоджений карапакс/пластрон).

Разюче відрізняються один від одного вирощені в неволі та завезені з дикої природи австралійські деревні жаби, рогатки, шипохвости, різні абронії, хамелеони Парсона і хамелеони пантерові, гекони листовості, черепахи грецькі та зірчасті, пітони та удави. Якщо розмістити поруч дві фотографії представників одного виду – виловлених у дикій природі та вирощених у неволі – це буде виглядати досить чітко та показово (Jenkins et al., 2014).

Обман і компіляція фактів компрометують відповідальних брідерів (від англ. breeder), всю відповідальну герпетокультуру. Таки дії мають бути засуджені та нівельовані. Однак такі недобросовісні моменти не є домінуючими. Вони представляють набагато меншу небезпеку, ніж тотальна атака людства на природу, яка супроводжується руйнуванням критичної маси біотопів, та ігнорування досягнень світової герпетокультури, які інформує громадськість про свій прогрес у розведенні як масових, так і насправді рідкісних видів.

Хорошим прикладом є робота представників Deutsche Gesellschaft für Herpetologie und Terrarienkunde (DGHT), Німецького товариства герпетології та герпетокультури. DGHT консулює державні регуляторні органи стосовно можливості розведення проблемних видів. Детально їх діяльність описано в статтях і матеріалах організації (Witte, 2020; Langner et al., 2019). Водночас як одна з авторитетних та компетентних громадських організацій, DGHT підвищує авторитет сумлінних та відповідальних тераріумістів та їх розплідників рептилій та амфібій, захищаючи їх права.

DGHT добре структуроване, успішно проводить просвітницьку, науково-дослідну та екологічну роботу, випускає ряд спеціалізованих видань.

На жаль, багато хто із заводчиків (з тих, хто працює з тваринами на високому рівні) через брак часу або про всяк випадок вважають за краще не розповідати про свої успіхи. Вони не бажають привертати увагу «зелених». Тим часом це "скромне" мовчання сприяє посиленню жорсткості законів щодо утримання та імпорту-експорту земноводних і рептилій (у тому числі тих, що розводяться в контрольованих лабораторних умовах) по всьому світу. Місія проєкту «Відповідальна герпетокультура» — зламати цю тенденцію.

Тому кожна публікація, виступ, пост на захист герпетокультури важливі для нас, як ковток води в пустелі. Стаття «Протиріччя щодо збереження: чи може комерційне розведення врятувати вид?» також є хорошим прикладом. Публікація є інформативним і добре аргументованим інтерв'ю зі Стівеном Л. Анджелі з *Horridum Angeli Reptiles*. Стівен - єдиний ліцензований розводчик отруйних рептилій у Каліфорнії (США), який успішно працює з різними видами *Heloderma*.

Ось лише одна його цитата: «Втрата середовища існування регулярно визначається як найбільша загроза для дикої природи в усьому світі. Захисники природи називають руйнування, фрагментацію та деградацію через збільшення людської популяції причинами винищення різних видів. Попри своє коріння як науки про навколишнє середовище, зусилля щодо збереження дикої природи викликають багато суперечок. Модель розведення в неволі є яскравим прикладом, коли вид розводять у контрольованому середовищі, такому як заповідник. Дедалі більшою частиною цього є комерційне розведення». Настійно рекомендуємо вам прочитати цю статтю повністю.

Значною подією в житті міжнародної герпетокультурної спільноти стала конференція Herpeton-2019 (Сан-Дієго, США, 2019). Нас, зокрема, вона надихнула на ініціювання проєкту «Відповідальна герпетокультура».

Безперечно, інформація, отримана в розплідниках рідкісних видів рептилій і земноводних у різних країнах світу, становить великий інтерес як для науки, так і для охорони природи. Мета проєкту «Відповідальна герпетокультура» (<https://responsibleherpetoculture.com.ua/>) – виступити ініціатором та платформою для таких публікацій та досліджень. Як один із прикладів - наводимо наукову роботу з розведення геконів листохвостих фантастичних (*Uroplatus phantasticus* Boulenger, 1888), виконану в лабораторіях БІОН Терапіум Центру та опубліковану в березні 2022 р. в журналі *Zoodiversity* (Marushchak et al. in., 2022).

Раніше БТЦ також брав участь у кількох науково-дослідних проєктах. Їх результати опубліковані в наукових журналах, у матеріалах міжнародних наукових конференцій (Dubyna et al., 2019a, b; Pupins et al., 2020; Marushchak et al., 2020; Marushchak, Neizhko, 2019).

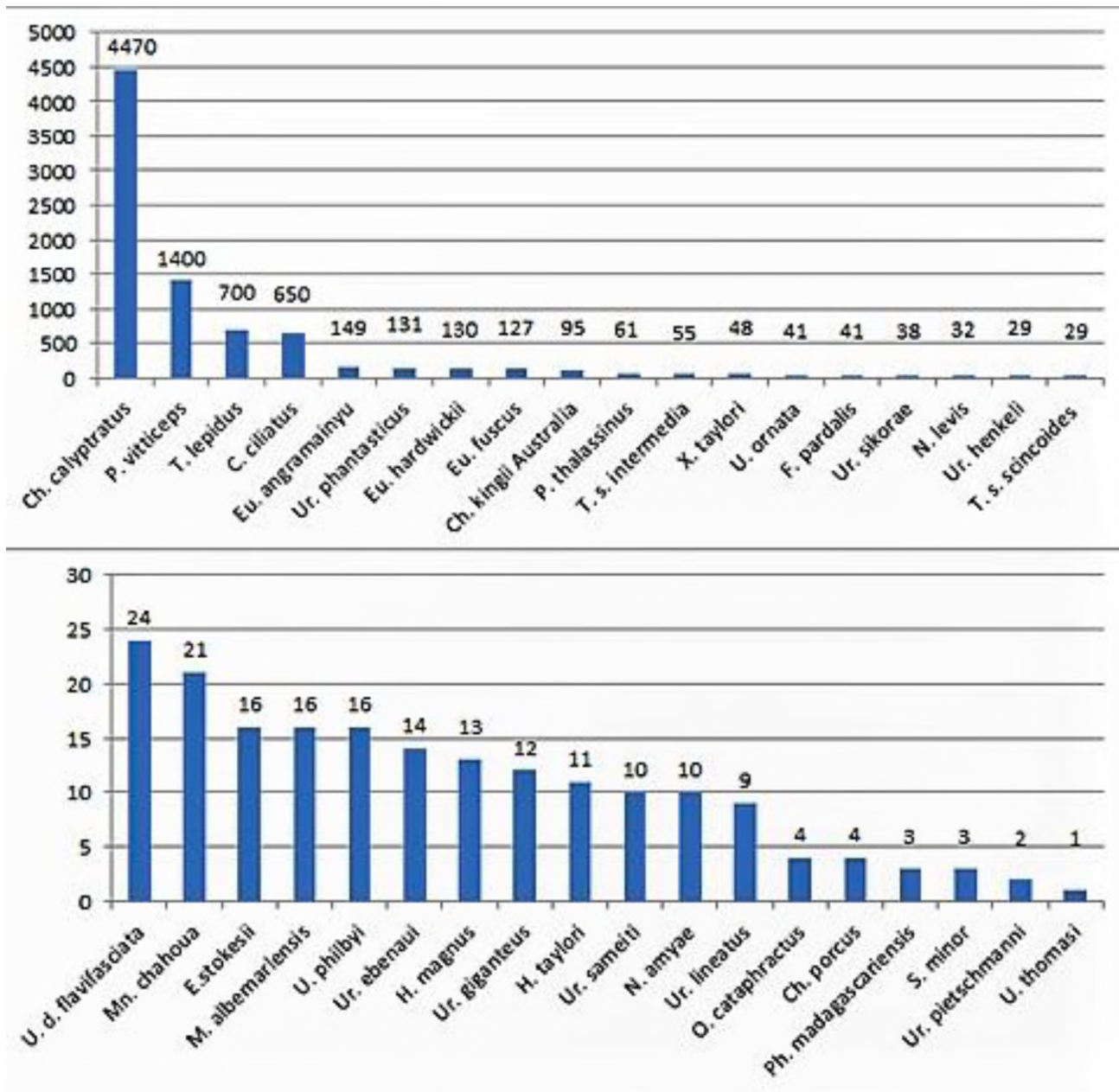

Фото 10. Статистика розведення в БТЦ, 2021.

З 2020 р. БТЦ публікує детальні дані про результати розведення, супроводжуючи їх відповідним описом, фото- та відеоматеріалами на всіх своїх інтернет-ресурсах (рис. 11).

Автори запрошують усіх бажаних до обговорення теми статті в групі *Responsible Herpetoculture Project* у Facebook (<https://www.facebook.com/groups/responsible.herpetoculture>).

References:

1. Dubyna, A., Tkachev, D., Neizhko, I., Nekrasova, O., Marushchak, O. 2019a. Development of breeding techniques in herpetoculture as an approach to leaf-tailed geckos' (Gekkonidae, Uroplatus) conservation. Abstract book of 62nd International Conference for students of physics and natural sciences "Open Readings 2019". Vilnius, Lithuania, 467.
2. Dubyna, A.D., Marushchak, O.Yu., Neizhko, I.P., Nekrasova, O.D. 2019b. Experience of breeding the giant Madagascar leaf-tailed gecko (*Uroplatus giganteus* Glaw, Kosuch, Henkel, Sound & Bohme, 2006) under controlled conditions // Proceedings of the X International Conference of the Ukrainian Herpetological Society (September 16-18, 2019, Kamyanets-Podilsky). Kyiv: 18-19.
3. Conway, W.G. 2010. How to exhibit a bullfrog: a bed-time story for zoo men. Curator The Museum Journal, 11(4): 310 - 318.
4. Gehring, P.-S. 2020. Leaf-tailed Geckos – The Complete Uroplatus. Germany, Chimaira.
5. Hayes, M.P., Jennings, M.R., Mellen, J.D. 1998. Chapter 13. Beyond Mammals: Environmental Enrichment for Amphibians and reptiles. Pp. 205-235. In: David J. Shepherdson, Jill D. Mellen, and Michael Hutchins (editors), Second Nature: Environmental Enrichment for Captive Animals, Smithsonian Institution Press, Washington, Washington, DC.
6. Jenkins, R.K.B, Tognelli, M.F., Bowles, P., Cox, N., Brown, J.L., Chan, L., Andreone, F., Andriamazava, A., Andriantsimanarilafy, R.R., Anjeriniaina, M., Bora, P., Brady, L.D., Hantalalaina, E.F., Glaw, F., Griffiths, R.A., Hilton-Taylor, C., Hoffmann, M., Katariya, V., Rabibisoa, N.H., Rafanomezantsoa, J., Rakotomalala, D., Rakotondravony, H., Rakotondrazafy, N.A., Ralambonirainy, J., Ramanamanjato, J.-B., Randriamahazo, H., Randrianantoandro, J.C., Randrianasolo, H.H., Randrianirina, J.E., Randrianizahana, H., Raselimanana, A.P., Rasolohery, A., Ratsoavina, F.M., Raxworthy, C.J., Robsomanitrondrasana, E., Rollande, F., van Dijk, P.P., Yoder, A.D., Vences, M. 2014. Extinction risks and the conservation of Madagascar's reptiles. PLoS One, 9(8): e100173.
7. Langner, C., Pfau, B., Bakowskie, R., Arranz, C., Kwet, A. 2019. Evaluation of the captive breeding potential of selected reptile taxa included in Appendices I and II at CITES CoP17. Federal Agency for Nature Conservation, CITES Scientific Authority (BfN), DGHT: 250 pp.
8. Marushchak, O.Yu., Neizhko, I.P. 2019. Experience of reproduction of Galapagos lava lizard *Microlophus albemarlensis* in controlled conditions on the basis of BION terrarium center // Proceedings of the X International Conference of the Ukrainian Herpetological Society (September 16-18, 2019, Kamyanets-Podilsky). Kyiv: 32-33.

-
9. Marushchak, O.Yu., Nekrasova, O.D., Tytar, V.M. 2020. Development of the methodic of keeping and breeding of amphibian species listed in Red Book of Ukraine in controlled conditions exemplified with natterjack toad *Epidalea calamita* (Laurenti, 1768) with the aim of subsequent reintroduction and support of wild populations. In *Monitoring and biodiversity conservation in Ukraine: Animal World / Series: «Conservation Biology in Ukraine»*, 16(2): 133-136.
 10. Marushchak, O.Yu., Tkachev, D.O., Nekrasova, O.D., Marushchak, A.D. 2022. The data on the reproductive biology of the satanic leaf-tailed gecko, *Uroplatus phantasticus* (Squamata, Gekkonidae), at the BION Terrarium Center as a contribution to ex situ offspring programs. *Zoodiversity*, 56(1): 29-38.
 11. Mattioli, F., Gili, C., Andreone, F. 2006. Economics of captive breeding applied to the conservation of selected amphibian and reptile species from Madagascar. *Natura Societa Italiana di Scienze Naturale e Museo Civico di Storia Naturale*, 95: 67-80.
 12. Pupins, M., Nekrasova, O., Marushchak, O., Dubyna, A., Neizhko, I. 2020. Morphological features of European pond turtles' *Emys orbicularis* (Linnaeus, 1758) hatchlings at the northern edge (Latvia) and central part (Ukraine) of its distribution range // *Atti II Congresso Nazionale Testuggini e Tartarughe* (Albenga, 11-13 aprile 2019): 183-191.
 13. Robinson, J.E., Griffiths, R.A. John, F.A.V.St., Roberts, D.L. 2015. Dynamics of the global trade in live reptiles: Shifting trends in production and consequences for sustainability. *Biological Conservation*, 184: 42-50.
 14. Tkachev, D., Prokopiev, S. 2022. Responsible herpetoculture — basic principles. *Responsible Herpetoculture Journal*, 1: 32-39.
 15. Viana, P.F., Mendes, D.M. 2015. *Crocodilurus amazonicus* (Crocodile Tegu). Diet. *Herpetological Review*, 46 (2): 255-256.
 16. Witte, O. 2020. Main topic: The German maze of rules and regulations for herp keeping. *Elaphe. Abstracts*, 5: 1-6.

АСОЦІАЦІЯ
ЗООПАРКІВ УКРАЇНИ
2023